

Ulusötesi Ailelerde Dijital İletişim: Sanal Ağlar ve Kültürel Süreklilik

Sibel Yanık Aslan¹

Öz

Bu çalışma göçmen ailelerin giderek daha fazla dijitalleşen ve veri odaklı bir dünyada kültürel sürekliliklerini sağlama, aile bağlarını koruma ve diaspora kimliklerini yeniden oluşturma çabalarını incelemektedir. Sanal ağları, duygusal bağın, aidiyetin ve kültürel kimliğin sürekli olarak müzakere edildiği ve yeniden tanımlandığı sosyo-dijital ortamlar olarak kavramsallaştırmaktadır. Disiplinlerarası literatürün bir sentezi olarak çalışma, göçmenlerin dijital pratiklerini üç temel unsurun şekillendirdiğini belirtmektedir. İlk olarak, sosyal medya ve anlık mesajlaşma uygulamaları, "uzaktan annelik" ve sürekli duygusal birlikteliği mümkün kılarak ulusötesi aile yaşamı deneyimi sunmaktadır. İkinci olarak, Instagram, YouTube ve WhatsApp gibi dijital platformlar, dil öğretiminden geleneksel kutlamalara ve yemek ritüellerinin paylaşılmasına kadar kültürel pratiklerin kuşaklar arası aktarımını kolaylaştırarak kültürel sürekliliği güçlendirmektedir. Üçüncü olarak, bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT'ler), dağılmış aile üyeleri arasında sürdürülebilir sanal birlikteliği teşvik ederek ulusötesi bakım ve iyi olmada önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte çalışma, teknolojik erişim ve dijital okuryazarlıktaki eşitsizliklerden kaynaklanan dijital uçurumun bu fırsatları sınırladığını ve diaspora toplulukları içinde yeni dışlanma biçimleri yarattığını da ortaya koymaktadır. Dijital iletişimi hem bir köprü hem de bir sınır olarak tanımlayan çalışma, dijital göç araştırmalarına katkıda bulunmakta ve göçmen ailelerin dijital çağda sanal ağlar aracılığıyla aidiyet, yakınlık ve kültürel kimliklerini nasıl ele aldıklarına dair yeni bakış açıları sunmaktadır. Ayrıca, bu çalışma nitel bir yaklaşım benimseyerek, mevcut literatürün sistematik bir değerlendirmesini ve farklı coğrafyalardan seçilmiş ampirik çalışmaların incelenmesini temel almaktadır.

Anahtar kelimeler: Dijital göç, ulusötesi aileler, sanal ağlar, kültürel süreklilik.

¹ **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Dr. Öğr. Üyesi Sibel Yanık Aslan, Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü. sibel.aslan@yalova.edu.tr. ORCID: 0000-0003-2436-6763

Atıf/Citation: Yanık Aslan, S. (2025). Ulusötesi ailelerde dijital iletişim: Sanal ağlar ve kültürel süreklilik. *Bursa Uludağ Journal of Economy and Society*, 44(2), 203-216.

Digital Communication in Migrant Families: Virtual Networks and Cultural Continuity

Abstract

This study seeks to investigate how migrant families utilize digital communication technologies to maintain cultural continuity, preserve familial connections, and reconstruct diasporic identities in an increasingly digitized and data-driven world. It conceptualizes virtual networks as socio-digital environments where emotional attachment, belonging, and cultural identity are continuously negotiated and redefined. Through a critical synthesis of interdisciplinary literature, the study identifies three primary dynamics shaping migrants' digital practices. First, social media and instant messaging applications enable "mothering from a distance" and continuous emotional co-presence, transforming the experience of transnational family life. Second, digital platforms such as Instagram, YouTube, and WhatsApp facilitate the intergenerational transmission of cultural practices—ranging from language teaching and traditional celebrations to the sharing of culinary rituals—thereby reinforcing cultural continuity. Third, information and communication technologies (ICTs) play a crucial role in transnational caregiving and well-being by fostering sustained virtual co-presence among dispersed family members. However, the analysis also reveals that the digital divide, stemming from inequalities in technological access and digital literacy, limits these opportunities and creates new forms of exclusion within diaspora communities. By theorizing digital communication as both a bridge and a boundary, the study contributes to digital migration scholarship, offering new insights into how migrant families negotiate belonging, intimacy, and cultural identity through virtual networks in the digital age. Additionally, this study adopts a qualitative approach, grounded in a systematic review of the existing literature and an examination of selected empirical studies from diverse geographical contexts.

Keywords: Digital migration, transnational families, virtual networks, cultural continuity.

1. Giriş

Teknolojik yenilik ve küresel bağlantı, göçmen hanelerin iletişim kurma ve ulusötesi ilişkileri sürdürme biçimlerini yeniden tanımlayarak diaspora topluluklarının anavatanlarıyla bağlantılarını sürdürme biçimlerini yeniden şekillendirmektedir. Göçmen aileler dijital iletişim araçlarını kültürel kimliklerini korumada ve anavatanlarıyla duygusal bağlarını güçlendirmede kullanmaktadır. Facebook, Instagram ve TikTok gibi sosyal medya platformları, WhatsApp, Telegram gibi mesajlaşma uygulamaları ve Zoom, Microsoft Teams gibi video konferans sistemleri fiziksel mesafeyi azaltmada, aile üyeleri arasında sözlü yakınlığın sağlanmasında ve ulusötesi bağlantıların kurulmasında önemli bir katkı sunmaktadır. Bu araçlar yalnızca aile bağlarını güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda geleneksel festivallerin kutlanması, ana dillerin öğretilmesi veya dini ritüellerin paylaşılması gibi kültürel uygulamaların dijital ortamlarda aktarılmasını da kolaylaştırmaktadır. Appadurai (1996), küreselleşmenin kültürel akışları hızlandırıldığını ve dijital teknolojilerin bu akışların sağlanmasında önemli rol oynadığını savunmaktadır. Bununla beraber, özellikle düşük gelirli veya kırsal alanda yaşayan göçmen ailelerin teknoloji kullanımlarında önemli aksaklıklar yaşanmaktadır.

İletişim alanında çığır açan düşünürlerden biri olan Leurs (2023), dijital göç kavramını tanımlayarak, günümüzde hareketliliğin yalnızca mekânsal olmadığını, aynı zamanda veri, algoritmalar ve dijital altyapılar aracılığıyla da hareketliliğin gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Göçmenlerin kimliklerinin ve deneyimlerinin giderek artan bir şekilde verileştirme süreçleri tarafından şekillendirildiğini ve bu süreçlerin çevrimiçi alanlarda diasporik aidiyet ve kültürel sürekliliğin inşa edildiğini savunmaktadır. Bu anlamda, duygusal aktarımlar, görsel etkileşimler ve kültürel semboller aracılığıyla gerçekleşen göçmen aileler arasındaki dijital iletişim, "dijital diasporaların" bir parçasıdır. Diğer bir ifadeyle, dijital platformlar ulusötesi göçmenler için bir iletişim altyapısından daha fazlasını ifade etmekte ve

duygusal bağların ve kolektif aidiyetin sürekli olarak yeniden üretildiği önemli sosyo-dijital alanlar oluşturmaktadırlar (Leurs, 2023).

Bununla birlikte, ulusötesi ailelerde iletişim teknolojilerine ulaşmada eşitsizlikler mevcuttur. Van Dijk'nin (2020) ifade ettiği gibi teknolojik altyapıya sınırlı erişim ve yetersiz dijital okuryazarlıktan kaynaklanan dijital uçurum, göçmen topluluklar arasında farklı deneyimler yaratmaktadır. Ayrıca, genç nesillerin ev sahibi toplumun kültürüne asimile olma eğilimi veya anavatan geleneklerinden kopma riski gibi kültürel adaptasyonla ilgili zorluklar, dijital iletişimin etkinliğini zorlaştırmaktadır. Bu makale, göçmen ailelerin kültürel devamlılığı sağlamak için dijital iletişim araçlarını nasıl kullandıklarını ve bu süreçte sanal ağların rolünü teorik bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma şu temel soruyu ele almaktadır: Dijital iletişim araçları, göçmen ailelerin kültürel kimliklerini ve aile bağlarını sürdürme çabalarına nasıl katkıda bulunmaktadır? Bu bağlamda, makale, dijital teknolojilerin diaspora topluluklarının kimlik inşası ve entegrasyon süreçlerindeki hem birleştirici hem de ayrıştırıcı güçler olarak ikili rolünü değerlendirmeyi ve potansiyel faydalarını ve sınırlamalarını tartışmayı amaçlamaktadır. Ayrıca çalışma, göçmen aileler arasındaki dijital iletişimin üç temel boyutunu ortaya koymaktadır. İlk olarak, sanal ağlar aile bağlarını güçlendirmeye, "uzaktan annelik" gibi uygulamaları kolaylaştırmaya ve görüntülü görüşmeler ve anlık mesajlaşma yoluyla duygusal bağları sürdürmeye yardımcı olmaktadır. İkinci olarak, dijital platformlar kültürel pratiklerin aktarımını sağlayarak diaspora topluluklarının Instagram, YouTube ve WhatsApp üzerinden geleneklerini, yemek tariflerini, dillerini ve ritüellerini paylaşmalarına olanak tanımaktadır. Üçüncü olarak, bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT'ler), göçmenlerin sanal birliktelik ve sürekli iletişim yoluyla ebeveynlik ve bakım sorumluluklarını yerine getirmeleriyle birlikte, ulusötesi bakım verme ve iyi hissetmede etkilidir. Bu çalışma, dijital iletişimi hem kültürel bir köprü hem de bir sınır olarak kavramsallaştırarak dijital göç araştırmaları alanına önemli bir katkı sağlamaktadır. Dijital iletişim, göçmen ailelerin kimliklerini yeniden inşa ettikleri, aidiyet duygularını müzakere ettikleri ve dijital çağda ulusötesi yakınlıklarını sürdürdükleri bir ortam oluşturmaktadır. Dahası çalışma, dijital iletişimi hem kültürel bir köprü hem de bir sınır olarak kavramsallaştırarak dijital göç araştırmaları alanına önemli bir katkı sağlamaktadır.

Bu çalışma nitel, teori odaklı ve literatüre dayalı bir araştırma tasarımını benimsemiştir. Göç, medya ve iletişim çalışmalarının kesişim noktasında disiplinlerarası araştırmaların kapsamlı ve eleştirel bir incelemesini kullanmaktadır. Analiz, Madianou ve Miller'ın (2012) çoklu ortam çerçevesi, Diminescu'nun (2008) dijital diaspora kavramı ve Leurs'ün (2023) dijital göç teorisi de dahil olmak üzere ulusötesi iletişim ve diaspora çalışmaları üzerine öncü çalışmalardan elde edilen bulguları sentezlemektedir. Ayrıca, akademik dergi makalelerini, kitap bölümlerini ve etnografik vaka çalışmalarını (Ahlin vd., 2024; Cabalquinto, 2022; Hillyer, 2021) analiz etmektedir.

2. Dijital İletişimin Göçmen Aileler İçin Rolü

2.1. Aile bağlarını güçlendirmede sanal ağların rolü

Mobil cihazlar, sosyal medya platformları ve dijital iletişim araçları, göçmenlerin coğrafi mesafelere rağmen duygusal ve toplumsal bağlarını sürdürmelerine olanak tanımaktadır (Ponzanesi ve Leurs, 2024, s. 219–220). Küresel göçün artması ve göçün feminizasyonu sebebiyle aileler son yıllarda belirgin bir dönüşüm sürecine girmiştir (Parreñas, 2001). Bu geçişken aile yapısı, aile bağlarının fiziksel olarak birlikte yaşamak ile değil; dijital uygulamalar üzerinden iletişim kurulması ile sürdürüldüğü bir süreç olarak tanımlanmaya başlamıştır. Bu süreç günlük telefon görüşmeleri, mesajlar ve görüntülü ortam görüşmelerini (aynı ortamda olma hissiyatı) kapsamaktadır. Annenin "evin ışığı" olarak görüldüğü

ataerkil toplumlarda; dijital teknoloji, ayrılık hissini daha dayanılabilir kılarak ve kadın göçünü kolaylaştırarak “uzaktan annelik yapma” uygulamasını mümkün hale getirmektedir. Göçmenler, özellikle de kadınlar, ekonomik hedeflerine ulaştıktan sonra dahi yurtdışında kalışlarını uzatmayı mantıklı hale getiren düşük maliyetli ve süregiden iletişim fırsatlarından istifade etmeye devam etmektedirler (örn. borç ödeme, ev inşaatı). Bu, başlangıçta kısa süreli planlanan göçü, uzun süreli bir yerleşime dönüştürmektedir. Filipinler’den İngiltere ye göç eden kadınların ve geride kalan çocuklarının 7 yıllık etnografik gözlemlenmesine dayanan Madianou’nun çalışması (2016, pp. 71–93), iletişim teknolojilerinin göç prosesine uzun vadeli etkisini Filipinler’deki geçişken aileler bağlamında derinlemesine değerlendirmektedir. Büyük göçmen kitleleri ile Filipinler, uluslararası annelik ve feminize göç akışı sonucunda geride kalan çocuklar olgularını örneklemektedir. (Parreñas, 2001).

Hobsbawm’ın (2020) ulus, milliyetçilik ve milli kimlik üzerindeki tartışmaları, milli kimliğin doğal ya da gelişigüzel bir olgu değil; oluşturulmuş (veya inşa edilmiş) olduğunu vurgulamaktadır. Bu inşa sürecinde, iletişim araçları özellikle de kitle iletişim araçları kritik bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, kimlik, bağlar yoluyla oluşturulur ve bu bağlar kişilerin kendilerini ait hissettiği toplumlar ile bağ kurmasını gerektirir. Bu bağları devam ettirmek ve daha geniş nüfuslara ortak bir aidiyet hissi aktarmak iletişim gerektirmektedir. İnsanlar “biz” hissini genellikle; yüz yüze iletişime ihtiyaç olmaksızın medyada karşılaştıkları imajlar, semboller ve hikayeler yoluyla geliştirmektedirler.

Örneğin, tarihsel olarak göçmen ve diasporik bir toplum olan Çerkezler, kültürel kimliklerini yeni medya araçlarının yanı sıra, sosyal ağlar ve internet tabanlı platformlar üzerinden sürdürmekte ve pekiştirmektedir. Diaspora toplulukları, bu yeni medya araçları aracılığıyla sanal topluluklar oluşturarak dayanışmayı güçlendirir, köken kültürleriyle bağlantı kurar ve kimlikleriyle ilgili bilgilere erişir. Bu süreçte diaspora, farklı bir “dijital” boyut kazanır. (Hobsbawm, 1992).

Aslan’ın çalışmasında (2020, pp.66-82), İstanbul Kafkas Kültür Derneği (İKKD) ve İzmir Kafkas Kültür Derneği’nde Çerkez dansı eğitimi alan, 18–26 yaş arasındaki 30 üniversite öğrencisi veya mezunu ile yapılandırılmış anket çalışması yürütülmüştür. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş ve katılımcıların sosyal medya hesapları pasif gözlem yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları, yeni medya olanaklarının, siber toplulukların oluşumunu sağlayarak Çerkez gençleri arasındaki kimlik mücadelelerini kolaylaştırdığını ortaya koymuştur (2020, pp.66-82). Fiziksel ve sanal mekanlar arasındaki simbiyotik ilişki, kültürel kimliğin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Sanal ağlar, vatan ile göçmen topluluğu arasındaki bağı güçlendirerek kolektif hafızanın korunmasını sağlar ve kültürel sembollerin paylaşılmasını teşvik etmektedir. Göçmen ailelerde dijital iletişim kültürel sürekliliği desteklemekte, tarihsel travmaların aktarılmasına olanak sağlayarak topluluk dayanışmasını güçlendirmektedir. (Hobsbawm, 1992).

Dijital teknolojiler günlük yaşamda (eğitim, sağlık, sosyal hizmetler) evrensel bir dönüşüm başlatmış ve göç çağında göçmenler üzerindeki etkilerini artırmıştır. Finlandiya ve Danimarka gibi devletler, hizmetleri çevrimiçi aktarmak için dijitalleşme politikalarını ilerlettikçe, göçmenler de aile ve topluluk bağlarını sürdürmek için sanal ağları (sosyal medya, mesajlaşma uygulamaları) kullanmaktadır. Ancak, dijital uçurum ve teknolojik eşitsizlikler, göçmenlerin bu ağlara erişimini kısıtlayabilir. Bu durum, göçmen aileler içinde kültürel sürekliliğin korunması çabalarını hem destekler hem de karmaşıklarır; örneğin, uzak akrabalarla iletişimi sağlarken, diğer yandan erişim eksikliği kültürel kopma riskini artırmaktadır. Dijitalleşme, göçmenler için hem fırsatlar (iletişim ve toplum oluşturma) hem de zorluklar (dijital eşitsizlikler ve siber tehditler) sunar. Göçmen aileler, video görüşmeleri aracılığıyla kültürel ritüellerini (örneğin tatil kutlamaları, hikâye anlatımı) sürdürerek uluslararası bağlarını sanal ağlar aracılığıyla ayakta tutmaktadır. Ancak, özellikle yaşlı göçmenler arasındaki düşük dijital okuryazarlık ve yetersiz altyapı, kültürel sürekliliği olumsuz etkileyebilmektedir. Bu

durum, göçmen ailelerde sanal ağların hem birleştirici hem de ayrıştırıcı çift rolünü vurgulamaktadır; dijital ortamlarda kültürel kimliklerin yeniden üretimi, erişim eşitsizlikleri sebebiyle kısıtlanmaktadır. (Şeker, 2024, pp. 465–484).

Literatür, WhatsApp, Zoom ve Instagram gibi dijital iletişim araçlarının, göçmen ailelerin anavatanlarıyla düzenli ve anlamlı temas kurmasını sağlayarak uluslararası bağları güçlendirdiğini vurgulamaktadır. Bu araçlar fiziksel mesafeleri aşarak aile üyeleri arasındaki duygusal bağları sürdürmekte ve göçmen toplulukların sosyal ağlarının yeniden yapılanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, WhatsApp gibi anlık mesajlaşma uygulamaları günlük yaşam deneyimlerinin paylaşılmasını kolaylaştırırken, Zoom gibi video konferans platformları yüz yüze etkileşimleri simüle ederek duygusal yakınlığı artırmaktadır. Benzer şekilde; Instagram, kültürel kimliklerin ifade edilmesine olanak tanımakta ve görsel içerik paylaşımı yoluyla anavatan kültürleriyle bağlantıları güçlendirmektedir. Baldassar ve Merla (2014), uluslararası ailelerin günlük uygulamaları paylaşmak için video görüşmelerini kullandığını ve böylece aile birliğini koruduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, göçmen bir aile, çocuklarının anadilini öğrenmesini desteklemek veya geleneksel tatilleri çevrimici kutlamak için anavatanlarındaki büyükanne ve büyükbabalarıyla düzenli Zoom görüşmeleri yapabilir. Bu tür etkileşimler, fiziksel mesafenin aile bağları üzerindeki olumsuz etkisini azaltmakta ve göçmen toplulukları içinde duygusal dayanışmayı güçlendirmektedir.

Dijital iletişim araçlarının dönüştürücü etkisi, aile bağlarının korunmasının ötesine geçer; aynı zamanda kültürel uygulamaların ve kolektif hafızanın aktarılmasına da katkıda bulunur. Madianou ve Miller (2012), "polimedia" çerçevesinde, göçmen ailelerin birden fazla dijital platform kullanarak iletişim stratejilerini çeşitlendirdiğini ve böylece duygusal ve kültürel bağları sürdürdüğünü savunmaktadır. WhatsApp grupları, aile üyelerinin vatan hakkında haber paylaşması, geleneksel tarifler alışverişi yapması veya dini ritüelleri koordine etmesi için bir alan sağlarken, Instagram gibi platformlar diasporanın kültürel kimliklerini görsel olarak ifade etmesine olanak tanır. Örneğin, Türk göçmen bir aile, Ramazan kutlamaları hakkında Instagram'da paylaşımlar yaparak anavatanlarıyla bağlarını güçlendirirken, ev sahibi toplumda kültürel kimliklerini görünür kılabilir. Ancak bu araçların kullanımı, bireylerin teknolojik erişim ve dijital okuryazarlık düzeylerine göre değişiklik göstermektedir. Van Dijk (2020), özellikle düşük gelirli veya kırsal göçmen aileler için teknolojik erişimdeki eşitsizliklerin, dijital iletişim araçlarının potansiyel faydalarını sınırladığını öne sürüyor. Örneğin, sınırlı internet bağlantısı veya teknolojik cihazlara erişimin olmaması, bazı ailelerin düzenli iletişimi sürdürmesini engelleyebilir. Bu durum, dijital iletişim araçlarının diaspora toplulukları üzerindeki etkisini değerlendirirken sosyoekonomik eşitsizlikleri göz önünde bulundurmanın gerekliliğini vurgulamaktadır.

2019'da ortaya çıkan COVID-19 pandemisi sırasında sınırlar ötesinde fiziksel hareketliliğe getirilen kısıtlamalar (karantina), dijital iletişimi göçmen aileler için vazgeçilmez bir araç haline getirmiştir. Cabalquinto'nun Melbourne'deki yaşlı göçmenler (60 yaş ve üstü, Filipinli, Vietnamlı, İtalyan vb. gibi çeşitli kökenlerden) üzerine yaptığı araştırmada, yaşlıların (Viber, Facebook Messenger ve Zoom) gibi dijital uygulamaları kullanımları ile ilgili motivasyonları (aile bağlarını sürdürmek ve kültürel faaliyetlere katılmak) ve karşılaştıkları engeller (teknolojik okuryazarlık eksikliği gibi) incelenmiştir. Araştırma, yaşlı göçmenlerin Viber gibi görsel platformlar aracılığıyla "sanal kahve içme" gibi ritüellerle fiziksel ayrılığın ötesinde duygusal yakınlık kurduğunu ortaya koymaktadır. Viber üzerinden kahve içelim' gibi günlük ifadeler, göçmenlerin sıradan alışkanlıkları nasıl samimiyetin dijital ritüellerine dönüştürdüğünü özetlemektedir. Bu tür uygulamalar göçmen ailelerde kültürel sürekliliği desteklemektedir; geleneksel aile toplantıları dijital ortamlara taşınarak dil ve yiyecek paylaşımı da dahil olmak üzere kültürel kimliğin unsurlarının korunmasına olanak sağlamaktadır. Başka bir deyişle, pandemi yaşlı göçmenler arasındaki izolasyonu artırırken, sanal ağlar kültürel

sürekliliğin sürdürülmesinde kilit rol oynamış; ancak dil engelleri ve pahalı cihazlar gibi erişim sorunları bazı kişileri dışarıda bırakmıştır. Bu durum, göçmen ailelerde dijital iletişimin hem kapsayıcı hem de ayrımcı boyutlarını ortaya koymaktadır. (Cabalquinto, 2022, pp. 245–247).

3. Dijital Ortamda Kültürel Pratiklerin Aktarılması

Dijital platformlar, diaspora topluluklarının anavatanlarıyla bağlarını sürdürmelerini ve kültürel miraslarını yeni nesillere aktarmalarını sağlamaktadır. Bu platformlar, geleneksel tariflerin paylaşılmasından dini ritüellerin sanal olarak gerçekleştirilmesine ve ana dillerin öğretilmesine kadar çok çeşitli kültürel pratiklerin devamlılığını desteklemektedir. Instagram, Facebook gibi sosyal medya platformları ve YouTube, TikTok gibi video paylaşım siteleri, göçmen ailelerin kültürel içerikleri görselleştirmelerine ve paylaşımlarına olanak tanıyarak, kültürel aktarımda fiziksel mesafenin getirdiği sınırlamaları aşmaktadır. Georgiou (2006), YouTube gibi sosyal medya grupları ve platformlarının genç nesillerin ana dillerini öğrenmelerinde ve kültürel geleneklerle bağlarını sürdürmelerinde etkili olduklarını vurgulamaktadır. Dahası, diaspora topluluklarına özel YouTube kanalları, anadilde çocuk şarkıları, hikayeler veya dil eğitimi videoları sunarak genç üyelerin dil becerilerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Benzer şekilde, diaspora odaklı Instagram hesapları, geleneksel tariflerin adım adım hazırlanışını gösteren videolar veya dini bayramları kutlayan paylaşımlar yaparak kültürel pratiklerin yeniden üretilmesini ve yayılmasını teşvik etmektedir. Özetle, dijital platformlar sadece bireysel ailelerin kültürel aktarım süreçlerini desteklemekle kalmayıp, aynı zamanda diaspora gruplarının kolektif kimliklerini güçlendiren sanal toplulukların oluşmasını teşvik etmektedir (Georgiou, 2006).

"Dijital diaspora" kavramını tanımlayan Diminescu (2008), dijital platformların göçmen topluluklara kendilerini ifade etmeleri ve kültürel miraslarını yeniden inşa etmeleri için alanlar sağladığını savunmaktadır. Bu bağlamda, WhatsApp grupları veya Facebook toplulukları, diaspora üyelerinin anavatanlarından kültürel etkinlikleri koordine etmelerine, Ramazan orucu, Kurban Bayramı kutlamaları veya diğer dini törenler gibi sanal dini ritüeller düzenlemelerine olanak tanımaktadır. Dahası, bu platformlar kültürel pratiklerin modern bağlamlara uyarlanmasını kolaylaştırmaktadır. Örneğin, Türk göçmen bir aile geleneksel bir düğün törenini Zoom üzerinden sanal olarak gerçekleştirebilir veya Instagram'da paylaşabilir. Sonuç olarak, anavatanlarıyla bağlarını güçlendirirken kültürel kimliklerini ev sahibi toplumda görünür kılabılır.

Göçmen kadınlar, göç sürecinde sosyal bağlar kurmak ve sürdürmek için Instagram platformunu aktif olarak kullanmaktadır. Bu platform, göçmen ailelerin eşleri, çocukları ve diğer akrabalarıyla anında iletişim kurmasını kolaylaştırmaktadır. Örneğin, video paylaşımı yoluyla kültürel veya kişisel anlatılar aktarılmakta, böylece ulusötesi aile bağları güçlendirilmekte ve kültürel süreklilik desteklenmektedir (Duran Okur, 2024, s. 362-390). Hem Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan bir ülke hem de geniş bir diaspora ağına sahip bir göçmen gönderen ülke olarak Türkiye, ulusötesi ailelerin iletişimine örneklendirmede idealdir. Örneğin, İstanbul'da yaşayan Suriyeli mülteci aileler Instagram üzerinden kültürel etkinlikler düzenleyerek hem anavatanlarıyla bağlarını güçlendirmekte hem de ev sahibi toplumda görünürlük kazanmaktadır. Benzer şekilde, Avrupa'daki Türk diasporası, Türkiye'deki akrabalarıyla WhatsApp grupları aracılığıyla geleneksel bayram kutlamalarını koordine ederek kültürel kimliği nesiller boyu aktarmaktadır. Sosyal ağlar, göçmen aileler için iletişim ve bilgi alışverişi, bilgi yayılımı, sosyalleşme, duygusal destek ve uyum süreçlerinin hızlandırılması gibi çok yönlü işlevler sunmaktadır. Ayrıca, sanal ağlar göçmen ailelerin kültürel kimliklerinin korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ana dilde içerik paylaşımı, dil ve geleneklerin aktarımını kolaylaştırarak

ulusötesi göç dinamiklerini desteklemekte ve kültürel sürekliliği pekiştirmektedir (Duran Okur, 2024, s. 362-390).

Hillyer'in (2021, s. 3-23) çalışması, Japonya'daki göçmen ailelere odaklanarak sanal ağların kültürel kimliklerin devamlılığını nasıl desteklediğini ve aile dinamiklerini nasıl etkilediğini analiz etmektedir. Japonya'daki ulusötesi ailelerle yapılan nitel görüşmelere dayanan araştırmanın katılımcılarının çoğunluğu Filipinler ve Vietnam gibi ülkelerden göç etmiş bireylerden oluşmaktadır. Bulgular, çevrimiçi platformların göçmen aileler ile uzak akrabaları (örneğin ebeveynler ve çocuklar) arasında düzenli iletişimi kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere, görüntülü görüşmeler bayramların kutlanmasını veya aile hikâyelerinin paylaşılmasını sağlayarak kültürel devamlılığın korunmasına katkıda bulunmaktadır. Dahası, sanal ağlar, göçmen ailelere duygusal destek, bilgi paylaşımı ve topluluk oluşturma fırsatları sunmaktadır. Benzer şekilde Hillyer de (2021, s. 3-23) çeşitlenen iletişim araçları sayesinde göçün olumsuz etkilerinin hafiflediğine dikkat çekmektedir. Yazar, göç nedeniyle parçalanmış aile yapılarının günümüz çevrimiçi iletişim araçları sayesinde yeniden yapılandırıldığını ve neticede aile içi desteğin, duygusal bağların ve bilgi paylaşımının sürekliliğinin kolaylaştığına vurgulamaktadır.

Sosyal iletişim araçları, ulusötesi göçmenlerin akrabaları ve arkadaşları ile olan duygusal yakınlıklarını, aidiyetlerini ve kimliklerini geliştirerek sosyal bağlarını sürdürmelerini sağlamaktadır. Dahası doğum, düğün, hastalık veya ölüm gibi önemli olayların paylaşılmasını sağlayarak ulusötesi aileler ve topluluklar arasındaki bağları güçlendirmektedir (Adugna, 2018, s.1-10). Hülasa, torunlarla anadilde iletişim kurmak gibi kuşaklar arası aktarım, bağların daha da güçlenmesine katkıda bulunmaktadır (Baldassar, 2016, s.145-163). Multimedya seçimleri maliyete, erişilebilirliğe ve istenen yakınlığa bağlıdır. Bilgi ve iletişim teknoloji araçları, özellikle fiziksel olarak geri dönüşün mümkün olmadığı durumlarda törenlere veya taziyelere sanal katılımı kolaylaştırmaktadır. Hastalık veya doğal afetler gibi krizler, çatışma çözümü veya etkilenen topluluklar için bağış toplama gibi yoğun aracılı iletişimi teşvik etmektedir (Adugna, 2018, s.1-10).

Göçmenler genel olarak gizli ve resmi olmayan bilgileri paylaşmak için interneti ve sosyal medyayı kullanmaktadır (Brown, 2016, s.237-256). İletişim araçlarının kullanımında cinsiyet farklılıkları üzerine yapılan bir çalışmada, kadın göçmenlerin erkeklere kıyasla bilişim teknolojilerini daha fazla kullandıkları, araçsal, duygusal ve bilgilendirici sosyal destek aldıkları ve duygusal destek sayesinde streslerinin azaldığı görülmektedir (Chib vd., 2013, s.73-93). İletişim araçları sayesinde aile ve arkadaşlarla kurulan bağların sürdürülmesi, stresi, kaygıyı ve yalnızlığı azaltırken mutluluğu, başa çıkma becerisini ve bilgiyi artırmaktadır. Göçmenlerin BİT'lere erişimini artırmak ve dijital yeterliliklerini (teknolojiyi iletişim kurmak, sorunları çözmek ve iş birliği yapmak için kullanma becerisi) geliştirmek, ulusötesi sosyal destek ağlarına erişimi kolaylaştırdığından zihinsel ve duygusal refaha katkı sunabilir. Ancak, iletişimde oluşan aksaklıklar, krizler sırasında sanal birliktelik nedeniyle artan duygusal sıkıntı ve BT aracılığıyla kurulan ilişki yoğunluğuna ilişkin uyumsuz beklentiler, refahı olumsuz etkileyebilmektedir (Salma, Kaewwilai ve Aziz Ali, 2021, s.145).

Araştırmaların sonucu elde edilen bulgular, dijital iletişim araçlarının göçmen aileler arasında kültürel devamlılık ve aile bağlarının sürdürülmesinde dönüştürücü bir rol oynadığını açıkça göstermektedir. Özellikle sosyal medya platformları, anlık mesajlaşma uygulamaları ve görüntülü konferans sistemleri, fiziksel mesafeleri ortadan kaldırarak göçmenlerin anavatanlarıyla olan duygusal ve kültürel bağlarını güçlendirmektedir. Söz konusu iletişim araçları, göçmen ailelerin aile üyeleri arasındaki duygusal yakınlığı korumasını sağlamanın yanı sıra, dijital ortamlarda yemek tariflerinin paylaşılması gibi kültürel öğelerin yeniden üretilmesini ve aktarılmasını kolaylaştırmaktadır. Georgiou (2006), sanal ağların göçmenlerin kimlik inşa süreçlerinde bir köprü görevi gördüğünü ve kültürel sürekliliği

ev sahibi toplumlara entegrasyonla dengelediğini vurgulamaktadır. Sosyal medya platformları, göçmen topluluklarının anavatan kültürlerini görsel ve işitsel içerikler aracılığıyla paylaşmalarını sağlayarak, genç nesillerin kültürel miraslarını öğrenmelerine katkı sağlamaktadır. Georgiou'nun (2006) yaptığı araştırmada, İranlı göçmen ailelerin Nevruz kutlamalarını Instagram'da paylaşarak anavatanıyla bağlarını güçlendirdikleri ve bu sayede kültürel kimliklerini ev sahibi toplumda görünür kıldıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde, YouTube kanalları ana dilde eğitim içeriği sunarak, göçmen çocuklar arasında dil edinimini destekler ve kültürel pratiklerin nesilden nesile aktarılmasını kolaylaştırır.

4. Uluslararası Bakım ve Bağlılık: Ulusötesi Ailelerin Bilgi ve İletişim Teknolojileri Aracılığıyla Aile Rollerini ve Refahlarını Sürdürmesi

Göçmenler, üç temel alanda ulusötesi sosyal bağlantıları sürdürmek için BİT'leri kullanmaktadır: ebeveynlik, bakım verme, sosyal bağları sürdürme. Kriz dönemlerinde yoğunlaşan ve sürekli sanal birlikteliği içeren ebeveynlik ve bakım hizmeti, göçmenlerin günlük aile yaşamlarını "kontrol etme" ve "izleme" ritüelleri üzerinden gerçekleşmektedir (Chib vd., 2014, s.73-93). Ebeveynlik, ödevleri takip etme, sağlık sorunlarına odaklanma ve çocuklarla bağları sürdürme gibi duygusal pratiklerden oluşmaktadır (Brown, 2016, s.237-256). Yaşlı ebeveynlere yönelik bakım, sağlık takibine ve bakıcılara destek sağlamaya odaklanmakta ve evlat sevgisini ifade etmek için yüz yüze ziyaretlerin yerini sık sık telefon görüşmeleri almaktadır (Ahlin, 2018, s.85-102). Web kameraları ve Skype gibi görsel teknolojiler, sözel olmayan ipuçlarının, ev içi aktivitelerin ve günlük ritüellerin gerçek zamanlı gözlemlenmesini sağlayarak bu aktiviteleri geliştirmekte ve sınırlar ötesinde duygusal ve pratik katılımı güçlendirmektedir (Francisco, 2015, s.173-190).

Ahlin, Sen ve Pols (2024, s. 1–16) tarafından yürütülen etnografik araştırmada, Hindistan'ın Kerala eyaletinden göç eden hemşirelerin, hastalık sırasında yaşlı ebeveynlerinin bakımını görüntülü aramalar ile organize ettikleri fark edilmiştir. Mesleklerini genellikle Körfez ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri veya Avrupa'da icra eden bu Hintli hemşirelerin ebeveynleri genellikle Hindistan'da ikamet etmektedir. Hastalık gibi kriz durumlarında, fiziksel mesafeler genellikle acil ziyaretleri engellemektedir. Çalışma, bahsi geçen hemşirelerin, ebeveynlerinin sağlık durumlarını izlemek, doktorlarla koordinasyon sağlamak ve diğer aile üyeleriyle bakım planları geliştirmek için WhatsApp veya Skype gibi platformları kullandıklarını göstermektedir. Örnek olarak, bir hemşire kalp ameliyatı öncesi ve sonrasında görüntülü aramalar yaparak annesine duygusal destek sağlamıştır. Ayrıca çalışma, göçmen ailelerin görüntülü aramalar, e-posta ve sosyal medya dahil olmak üzere bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT'ler) aracılığıyla kültürel dayanışmayı sürdürdüklerini belirtmektedir. Yaşlı bakımı gibi geleneksel aile rolleri, fiziksel mesafelere rağmen dijital ortamlarda sürdürülmektedir (Ahlin, Sen ve Pols, 2024, s. 1–16).

Baldassar ve Merla (2014, s. 25), fiziksel mesafenin bakım hizmetini imkânsızlaştırdığını iddia eden geleneksel "yakınlık ideali" teorisini eleştirmektedir. Bu yaklaşım, ulusötesi aileleri yetersiz, savunmasız veya parçalanmış olarak etiketleme eğilimindedir. Ancak, aile üyeleri tarafından e-posta, sosyal medya ve telefon gibi çeşitli iletişim araçlarının düzenli kullanımı, fiziksel ayrılığa rağmen bir birliktelik duygusu yaratarak bakım verme ve duygusal destek süreçlerini sürdürebilmektedir. Bu durum ulusötesi ailelerde bakım vermenin, mekânsal kısıtlamalardan bağımsız olarak karşılıklı ve sürekli olarak gerçekleşebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, ulusötesi ailelerde bakım verme, mesafeleri aşan ve karşılıklı etkileşime dayalı bir süreç olarak varlığını sürdürmektedir (Baldassar ve Merla, 2014, s. 25).

Göçmenler, ulusötesi sosyal bağları geliştirmek ve sürdürmek için BİT'leri kullanmaktadır. Arksey ve O'Malley'in (2005, s.19-32) BİT'lerin etkisini ölçmek amacıyla kapsam belirleme inceleme yöntemini kullanarak 37 çalışmayı tematik olarak üç bağlamda incelemiştir. Bunlar sırasıyla, (1) BİT kullanımının engelleri ve kolaylaştırıcıları, (2) BİT aracılı ulusötesi faaliyet türleri ve (3) göçmenlerin sosyal, zihinsel ve duygusal refahı üzerindeki etkilerdir. Elde edilen sonuçlara göre, aile ve arkadaşlarla BİT bağlantıları stresi, kaygıyı ve yalnızlığı azaltırken mutluluğu ve sosyal desteği artırmaktadır. Bununla birlikte, para transferi beklentileri, krizle ilgili sıkıntılar ve uyumsuz BİT ilişki beklentileri refaha zarar verebilmektedir. Görsel teknolojiler refah üzerinde en güçlü olumlu etkiyi göstermektedir. Bu inceleme, BİT'lerin göçmenlerin refahını etkilediği iki temel alanı vurgulamaktadır: sosyal rolleri sürdürmek ve geride bırakılmış topluluklardan sosyal destek almak. İki tema ortaya çıkmıştır: (1) rol sürdürme ve rolden ayrılma ve (2) karşılıklı sosyal destek. Sonuç olarak BİT'lerin göçmenlerin ebeveyn veya bakıcı rollerini sürdürmelerini sağlayarak duygusal refahı ve kimlik korumasını teşvik ettiği ortaya çıkmıştır (Baldassar, 2016, s. 145-163). Etkili BİT kullanımı, küçük çocukların ebeveynliğini ve yaşlı ebeveynlere bakımı desteklemekle kalmaz aynı zamanda hem göçle ilgili stresi azaltır hem de aile dayanışmasını güçlendirir (Brown, 2016, s. 237-256). Görüntülü aramalar gibi görüntü tabanlı BİT'ler, e-posta gibi diğer araçları geride bırakarak özellikle aile bağlarını ve yakınlığı güçlendirmektedir (Ahlin, 2018, s. 85-102). Bu teknolojiler, göçmenlerin duygusal refahını önemli ölçüde artırarak bir arada bulunma duygusunu teşvik etmektedir.

BİT'ler göçmenler için sosyal rollerin sürdürülmesini kolaylaştırırken, refahı etkileyen kesintilere de yol açabilmektedir. Rollerin devamlılığını sağlarken, göçmenlerin ve ailelerin kişisel sansürü, stres sırasında duygusal desteği sınırlayarak konforu azaltabilir (Chib vd., 2014, s.73-93). Görüntüye dayalı BİT'ler, yakınlığı teşvik etmesine rağmen, özellikle fiziksel temas gibi bakım görevlerinin uygulanmadığı durumlarda, fiziksel yokluğu vurgulayarak sıkıntıya neden olabilir. Kriz dönemlerinde BİT'ler duygusal veya maddi destek sağlayarak kaygıyı hafifletebilir, ancak destek sınırlı olduğunda stresi artırabilir (Chib vd., 2014, s.73-93). Genellikle maddi konularda vekil bakıcılarla yaşanan gerilimler ve ebeveynlik rollerinin devredilmesi duygusal zorlanmaya neden olmaktadır (Francisco, 2015, s.173-190). Çocukların yoğun BİT bağlantısına direnç göstermesi veya bağları sürdürme baskısı, göçmenleri daha da sıkıntıya sokabilir (Gonzalez ve Katz, 2016, s.1-21).

Bilinen bir gerçektir ki göçmenler, sosyal medya ve mobil sohbet uygulamaları aracılığıyla aileleri, akrabaları ve arkadaşlarıyla günlük bağlantılarını sürdürmektedir (Gonzalez ve Katz, 2016, s.1-21). Çeşitli görüntü tabanlı BİT'leri içeren polimedya, sanal birlikteliği ve duygusal desteği önemli ölçüde artırarak refahı olumlu yönde etkilemektedir (Baldassar, 2016, s.145-163). Göç sırasında, geride bırakılan topluluklardan gelen BİT aracılı destek -duygusal, pratik ve finansal yardım sunarak göçmenlerin yalnızlık, yurt özlemi ve yerleşim zorluklarıyla başa çıkmalarına yardımcı olmaktadır. Bu bağlantı, stresi, izolasyonu ve yalnızlığı azaltırken uyumu, kimliği ve aidiyeti desteklemektedir. Facebook gibi platformlar, arkadaşlar ve akrabalarla bağları sürdürerek mutluluğu ve memnuniyeti artırmaktadır (Gonzalez ve Katz, 2016, s.1-21). Göçmenler ayrıca göç, sağlık ve istihdam konularında bilgiye erişmek ve kişisel, sosyal ve politik güncellemelerini paylaşmak için BİT'leri kullanmakta ve mesleki ve kültürel kimliklerini güçlendirmektedir (Brown, 2016, s.237-256).

5. Sorunlar: Dijital Uçurum ve Erişim Eşitsizlikleri

Literatür, özellikle dijital uçurum olarak bilinen teknolojik erişimdeki eşitsizliklerin, bazı göçmen ailelerin dijital iletişim araçlarını tam olarak kullanmasını önemli ölçüde engellediğini açıkça göstermektedir. Bu eşitsizlikler, göçmen topluluklarının dijital platformlar aracılığıyla kültürel devamlılıklarını ve aile bağlarını sürdürme potansiyelini sınırlamakta ve diaspora deneyimlerini

farklılaştıran kritik bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Van Dijk (2020), dijital uçurumun yalnızca teknolojik cihazlara ve internet bağlantısına erişimi değil, aynı zamanda dijital okuryazarlık, kullanım becerileri ve sosyoekonomik koşulları da içeren çok boyutlu bir yapıyı da kapsadığını vurgulamaktadır. Düşük gelirli veya kırsal alanlarda yaşayan göçmen topluluklar, yetersiz internet altyapısı, sınırlı bant genişliği veya teknolojik cihazlara erişim eksikliği gibi engellerle sıklıkla karşı karşıya kalmakta ve bu da dijital iletişim araçlarının sunduğu fırsatlardan yararlanma olanaklarını kısıtlamaktadır. Bu sorunun özellikle dijital okuryazarlıklarının sınırlı olması nedeniyle bu platformları etkili bir şekilde kullanmakta zorlanabilecek yaşlı nesiller veya düşük eğitim düzeyine sahip bireyler arasında daha fazla görüldüğü bilinmektedir (Van Dijk, 2020). Örneğin, Suriyeli bir göçmen aile, WhatsApp veya Zoom gibi araçları kullanarak anavatanlarıyla düzenli iletişim kurmaya çalışmakta, ancak sınırlı internet bağlantısı veya akıllı telefonun olmaması nedeniyle iletişim kuramamaktadır.

Dijital iletişim araçları, diaspora topluluklarının anavatanlarıyla bağlarını sürdürmelerini ve kültürel pratiklerini aktarmalarını sağladığından kesintiye uğraması durumunda kültürel süreklilik süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Diğer bir ifadeyle, teknolojik altyapıya erişimi olmayan göçmen aileler, ana dillerini öğretme, geleneksel ritüelleri paylaşma veya diaspora topluluklarıyla sanal ağlar oluşturma gibi faaliyetlerde bulunma fırsatlarından mahrum kalabilmektedir. Almanya'daki Türk diasporası, yüksek hızlı internet ve modern cihazlara erişim sayesinde bayram kutlamaları veya geleneksel tariflerin paylaşımı gibi kültürel uygulamaları daha kolay sürdürebilmektedir. Benzer şekilde, Kanada'da yüksek hızlı internete ve modern cihazlara erişimi olan bir Türk göçmen aile, kültürel pratikleri kolayca paylaşabilmektedir. Bununla beraber, Türkiye'de kırsal kesimde yaşayan göçmen aileler genellikle bu tür fırsatlardan mahrum kalabilmektedir. Bu eşitsizlik, diaspora toplulukları içinde yeni eşitsizliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Daha yüksek gelire veya daha iyi kentsel teknolojik altyapıya sahip olanlar dijital ağları daha etkili bir şekilde kullanabilirken, dezavantajlı gruplar bu fırsatlardan yararlanamamaktadır. Bu tür deneyimler, kültürel sürekliliği ve kimlik oluşumunu etkileyerek diaspora topluluklarının sosyal uyumunu tehdit edebilmektedir (Van Dijk, 2020).

Dahası, dijital platformların algoritmik yapıları ve erişim politikaları göçmen ailelerin maruz kaldığı eşitsizlik sorununu daha da derinleştirebilmektedir. Belirli içeriklere yönelik bölgesel kısıtlamalar veya maliyetli abonelik modelleri, bazı göçmen topluluklarının dijital alanlara erişimini zorlaştırabilmektedir (Noble, 2018). Türkiye'de, özellikle düşük gelirli göçmen toplulukları için yüksek veri maliyetleri ve cihaz fiyatları, dijital iletişimin kültürel devamlılık üzerindeki potansiyel etkisini kısıtlamaktadır. Suriyeli bir mülteci ailesinin çocukları ana dillerini öğrenmek için YouTube'daki eğitici videolara erişmek isteyebilirler, ancak pahalı internet paketleri veya eski cihazlar bu erişimi engelleyebilir. Bu durum özellikle genç nesillerin kültürel kimlikleriyle bağlantı kurma becerilerini etkilemektedir. Sonuç olarak, dijital iletişimin kültürel devamlılık üzerindeki potansiyel etkisi, teknolojik erişimdeki eşitsizlikler nedeniyle kısıtlanmakta ve bunun sonucu olarak göçmen ailelerin diaspora kimliklerini yeniden inşa etmelerinde yeni zorluklar meydana gelmektedir (Noble, 2018). Şeker'in (2024, s.465-485) bir araştırması, Suriyeli mültecilerin dijital iletişim yoluyla kültürel pratiklerini sürdürme çabalarının, özellikle kırsal alanlarda, düşük bant genişliği ve pahalı veri paketleri nedeniyle sıklıkla engellendiğini göstermektedir. Örneğin, Suriyeli bir aile, anavatanındaki akrabalarıyla Ramazan Bayramı'nı kutlamak için Zoom üzerinden sanal bir buluşma düzenlemek istemiş, ancak sınırlı internet erişimi, bu kültürel ritüeli gerçekleştirmelerini engellemektedir. Bu durum, kültürel devamlılık süreçlerini aksatarak diaspora toplulukları içinde kimlik oluşumunu zorlaştırmaktadır.

Selwyn (2004), bu dijital eşitsizlikleri toplumda var olan sosyal, ekonomik ve eğitimsel gibi eşitsizliklerin yansıması olarak görmektedir. Göçmen aileler dijital ortamlarda da erişim bariyerleri ile karşılaşmaktadır. Yazar ayrıca teknolojik erişimdeki eşitsizliklerin sosyal dışlanmayı şiddetlendirdiğini ve dolayısıyla bireylerin kültürel ve sosyal sermaye geliştirme becerilerini engellediğini savunmaktadır.

6. Sonuç

Çağdaş toplumda, göç ve dijital teknolojiler arasındaki etkileşim sürekli olarak gelişmektedir. Bu ikili arasındaki derin tarihsel bağlantılar sayesinde ilişkinin dinamikleri sürekli olarak değişmektedir. Göçmen aileler, artan dijitalleşme ile oluşan bu ilişki vesilesiyle kimliklerine ve aidiyet duygularına giderek daha fazla odaklanmaktadır. Mobil cihazlar, sosyal medya platformları ve akıllı telefon uygulamaları sayesinde hem ulusötesi hem de yerel olarak konumlanmış sosyal dünyalar inşa etmektedirler. Aile, arkadaşlar ve akranelarla etkileşim kurmak, bilgi ve anıları paylaşmak, mekanlarda gezinmek ve yerel ve küresel alanlar arasında köprü kurmak, göçün deneyimlendiği ve gerçekleştirildiği çeşitli dijital uygulamalara örnektir (Leurs ve Ponzanesi, 2024, s. 17).

Bu çalışmada, dijital iletişim araçlarının göçmen aileler üzerindeki kültürel devamlılık ve aile bağlarının sürdürülmesindeki dönüştürücü rolü teorik bir çerçevede incelenmiştir. Bu araçlar vesilesiyle göçmen ailelerin anavatanlarıyla bağlarını güçlendirdikleri ve kültürel miraslarını aktardıkları belirtilmiştir. Ulusötesi aileler, anavatanlarındaki akrabalarıyla WhatsApp grupları aracılığıyla düzenli olarak iletişim kurarak aile birliğini koruyabilmekte veya TikTok'ta kültürel danslar ve gelenekler gibi içerikler paylaşarak genç nesillerin kimlik bağlarını güçlendirebilmektedir. Bu süreç, Appadurai'nin (1996) "kültürel akışlar" kavramıyla örtüşmektedir. Dijital platformlar, kültürel öğelerin dolaşımını hızlandırarak, ulusötesi topluluklar tarafından modern bağlamlarda anavatan kültürlerinin yeniden üretilmesine ve ev sahibi topluma uyarlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Bununla beraber, dijital erişimdeki eşitsizlikler bu süreçlerin kapsayıcılığını ve etkinliğini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Dijital uçurum, düşük sosyoekonomik statüye sahip göçmen aileler, kırsal kesimde ikamet edenler veya sınırlı dijital okuryazarlığa sahip olanlar için önemli bir engel oluşturmaktadır. Van Dijk (2020), dijital uçurumun yalnızca teknolojik altyapıya erişimle değil, aynı zamanda dijital becerilerdeki eşitsizliklerle de şekillendiğini belirtmektedir. Örneğin, bir mülteci kampında yaşayan bir aile, sınırlı internet bağlantısı veya teknolojik cihaz eksikliği nedeniyle anavatanıyla iletişim kurmakta zorlanabilmekte ve bu da kültürel pratiklerin aktarılmasını ve aile bağlarının sürdürülmesini engelleyebilmektedir. Buna ek olarak, dijital platformların algoritmik yapıları kültürel içeriğin görünürlüğünü etkileyerek ulusötesi toplulukların kendilerini ifade etme biçimlerini şekillendirmektedir. Platformların içerik denetleme politikalarının, belirli kültürel ifadelerinin önceliklendirmesi veya sansürlenmesi, ulusötesi topluluklarının çevrimiçi temsillerini kısıtlayabilecektir. Bu durum, diaspora toplulukları arasında dijital katılımı eşitsizliklere yol açmakta ve kültürel devamlılık süreçlerini karmaşıklaştırmaktadır.

Gelecekte ulusötesi ailelerde dijital uçurumu azaltmayı amaçlayan politika ve girişimler üzerinde daha fazla durulması gerekmektedir. Yerel yönetimler veya sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan dijital okuryazarlık eğitim programları veya ücretsiz internet erişim hizmetleri ile göçmen topluluklarının kültürel bağlarını güçlendirmelerine destek olunmalıdır. Bu tür çalışmalar sayesinde, dijital iletişim araçlarının diaspora toplulukları için anavatanla bağları sürdürme ve ev sahibi toplumlara entegre olma arasında nasıl bir denge sağladığına dair yeni bakış açıları elde edilebilecektir.

Kaynakça

- Adugna, G. (2018). The dynamics of transnational family relations and remittance flow in Ethiopia. *Population, Space and Place*, 24(5), e2126. <https://doi.org/10.1002/psp.2126>
- Ahlin, T. (2018). Only near is dear? Doing elderly care with everyday ICTs in Indian transnational families. *Medical Anthropology Quarterly*, 32(1), 85–102. <https://doi.org/10.1111/maq.12404>
- Ahlin, T., Sen, K., & Pols, J. (2024). Telecare that works: Lessons on integrating digital technologies in elder care from Indian transnational families. *Anthropology & Medicine*, 31(3), 1–16. <https://doi.org/10.1080/13648470.2024.2378726>
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. University of Minnesota Press.
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: Towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19–32. <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>
- Aslan, A. (2020). Dijital diaspora ve kültürel kimlik: Türkiye'de yaşayan Çerkes gençlerle derinlemesine bir görüşme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (34), 66–82. <https://doi.org/10.31123/akil.781866>
- Baldassar, L. (2016). De-demonizing distance in mobile family lives: Co-presence, care circulation and polymedia as vibrant matter. *Global Networks*, 16(2), 145–163. <https://doi.org/10.1111/glob.12109>
- Baldassar, L., & Merla, L. (2014). *Transnational families, migration and the circulation of care*. Routledge.
- Brown, R. H. (2016). Multiple modes of care: Internet and migrant caregiver networks in Israel. *Global Networks*, 16(2), 237–256. <https://doi.org/10.1111/glob.12112>
- Cabalquinto, E. C. B. (2022). “Come on, put Viber, we can drink coffee together”: Performing (im)mobile intimacy in turbulent times among aging migrants. *Communication, Culture & Critique*, 15(2), 244–260. <https://doi.org/10.1093/cc/cac011>
- Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford University Press.
- Chib, A., Malik, S., Aricat, R. G., & Kadir, S. Z. (2014). Migrant mothering and mobile phones: Negotiations of transnational identity. *Mobile Media and Communication*, 2(1), 73–93. <https://doi.org/10.1177/2050157913506007>
- Diminescu, D. (2008). The connected migrant: An epistemological manifesto. *Social Science Information*, 47(4), 565–579. <https://doi.org/10.1177/0539018408096447>
- Duran Okur, H. (2024). Göçmen ağlarına netnografik bir bakış: Göçmen kadınlar Instagram sayfası. *Mavi Atlas*, 12(2), 362–390. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.1476595>
- Francisco, V. (2015). “The internet is magic”: Technology, intimacy and transnational families. *Critical Sociology*, 41(1), 173–190. <https://doi.org/10.1177/0896920513484602>
- Georgiou, M. (2006). *Diaspora, identity and the media*. Hampton Press.
- Gonzalez, C., & Katz, V. S. (2016). Transnational family communication as a driver of technology adoption. *International Journal of Communication*, 10, 1–21.
- Hillyer, R. S. (2021). Staying connected: Effects of online platforms on transnational family relations and social capital. *Contemporary Japan*, 33(1), 3–23. <https://doi.org/10.1080/18692729.2020.1847389>
- Hobsbawm, E. J. (1992). *Nations and nationalism since 1780: Programme, myth, reality* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Leurs, K., & Ponzanesi, S. (Eds.). (2024). *Doing digital migration studies: Theories and practices of the everyday*. Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.2307/jj.11895524.26>
- Leurs, K. (2023). *Digital migration*. SAGE Publications.

- Madianou, M. (2016). Polymedia communication among transnational families: What are the long-term consequences for migration? In E. Palenga & M. Kilkey (Eds.), *Family life in an age of migration and mobility: Global perspectives through the life course* (pp. 71–93). Palgrave Macmillan.
- Madianou, M., & Miller, D. (2012). *Migration and new media: Transnational families and polymedia*. Routledge.
- Noble, S. U. (2018). *Algorithms of oppression: How search engines reinforce racism*. NYU Press.
- Parreñas, R. (2001). *Servants of globalization: Women, migration and domestic work*. Stanford University Press.
- Salma, J., Kaewwilai, L., & Aziz Ali, S. (2021). Migrants' wellbeing and use of information and communication technologies. *International Health Trends and Perspectives*, 1(2), 139–160. <https://doi.org/10.32920/ihtp.v1i2.1421>
- Selwyn, N. (2004). Reconsidering political and popular understandings of the digital divide. *New Media & Society*, 6(3), 341–362. <https://doi.org/10.1177/1461444804042519>
- Şeker, B. D. (2024). Dijitalleşme ve göç: Teknolojik dönüşümün göçmen uyumu üzerindeki etkileri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi*, 5(2), 465–484. <https://doi.org/10.62001/gsijses.1533210>
- UNHCR. (2025). *Türkiye'deki mülteciler ve sığınmacılar*. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. <https://www.unhcr.org/tr/hakimizda/unhcr-tuerkiye-istatistikleri>
- Van Dijk, J. (2020). *The digital divide*. Polity Press.

Summary

This study explores how migrant families use digital communication technologies to maintain cultural continuity, strengthen familial ties, and reconstruct diasporic identities in an increasingly digitized and data-driven world. Positioned at the intersection of migration, media, and communication studies, the research examines how virtual networks function as socio-digital environments where emotional attachment, belonging, and cultural identity are negotiated and redefined across transnational spaces. Rather than relying on empirical data, this study adopts a qualitative and theory-driven approach through a comprehensive review of interdisciplinary literature, offering new theoretical insights into the dual role of digital technologies as both bridges and boundaries within diaspora communities.

The study begins by contextualizing the significance of digital communication within transnational family life. Technological innovation has reshaped how migrant households sustain transnational relationships, enabling new forms of emotional and cultural proximity. Digital communication tools—such as WhatsApp, Instagram, Zoom, and YouTube—have become essential instruments for preserving family bonds and transmitting cultural practices, including language teaching, religious rituals, and traditional celebrations. Building on Appadurai's (1996) concept of cultural flows and Leurs's (2023) theory of digital migration, the study argues that migrant identities today are constructed through datafication and digital infrastructures, which mediate how belonging and intimacy are experienced across borders. These virtual networks enable continuous emotional co-presence and support the intergenerational transmission of cultural knowledge, but they also reproduce inequalities through differential access to technology.

Three main dimensions structure the analysis. First, the study highlights the role of virtual networks in reinforcing family ties and emotional solidarity. Migrant families—particularly women engaged in transnational caregiving—utilize mobile communication to practice “mothering from a distance,” maintaining relationships and emotional intimacy through everyday digital interactions. Ethnographic studies, such as Madianou's (2016) research on Filipino mothers in the UK, reveal that continuous communication via mobile media transforms migration experiences from temporary separation into long-term transnational living. Similarly, virtual networks facilitate the preservation of collective memory and the construction of diasporic identity by allowing communities, such as Circassian youth in Turkey, to sustain cultural connections through social media and online platforms. This demonstrates how digital technologies foster cultural solidarity and enable migrants to reimagine community belonging in virtual environments.

Second, digital platforms serve as powerful tools for the transmission of cultural practices. Social media environments (e.g., Instagram, Facebook, TikTok) and video-sharing platforms (e.g., YouTube) enable the visualization and dissemination of cultural heritage, from cooking rituals to language instruction. The “digital diaspora” framework developed by Diminescu (2008) underscores how online platforms create transnational public spheres that sustain collective identities and foster cultural participation across distances. Examples include diaspora families celebrating religious holidays through Zoom, sharing traditional recipes via WhatsApp groups, or producing online content to teach native languages to younger generations. However, these practices remain conditioned by socioeconomic and technological inequalities. Van Dijk’s (2020) analysis of the digital divide demonstrates that low-income and rural migrant families often lack access to reliable internet infrastructure and digital literacy, restricting their ability to engage in these cultural exchanges. Thus, while digital technologies facilitate transnational cultural reproduction, they also reinforce preexisting social hierarchies and exclusions.

Third, the study examines the role of information and communication technologies (ICTs) in transnational caregiving and well-being. Research by Ahlin, Sen, and Pols (2024) and Baldassar and Merla (2014) illustrates how ICTs enable migrants to sustain caregiving responsibilities and emotional co-presence across borders. Through regular video calls, messaging, and social media use, migrants monitor their parents’ health, provide emotional support, and maintain a sense of family unity. These practices challenge the notion that physical proximity is necessary for care, showing instead that “digital co-presence” can foster emotional closeness and sustain caregiving roles. However, ICT-mediated relationships can also generate emotional strain, as constant connectivity highlights physical absence or unmet expectations of reciprocity. The literature thus portrays ICTs as ambivalent—both facilitating and complicating transnational caregiving and well-being.

A major challenge identified in the study concerns inequalities in technological access. The digital divide—shaped by disparities in infrastructure, literacy, and affordability—creates new exclusions within diaspora communities. For example, Syrian refugee families in Turkey often face limited internet access and costly data services, which hinder their ability to sustain cultural ties with their homeland. These disparities affect intergenerational cultural transmission and exacerbate feelings of disconnection, particularly among younger migrants. Selwyn’s (2004) work on the digital divide emphasizes that technological inequality translates into social inequality, restricting migrants’ participation in digital cultural life. Consequently, digital platforms function simultaneously as inclusive spaces of connectivity and as sites of exclusion and fragmentation.